

Stockholms
universitet

BESLUT
2018-12-06

Dnr SU FV-1.1.3-3054-18

Rektor

Handläggare:

Rikard Skårfors
FD, Utbildningsledare
Avdelningen för planering och ledningsstöd

Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet)

Yttrande över betänkandet *En andra och en annan chans – ett komvux i tiden* (SOU 2018:71)

Stockholms universitet har av Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) anmodats att inkomma med yttrande över Komvuxutredningens slutbetänkande *En andra och en annan chans – ett komvux i tiden* (SOU 2018:71). Universitetet har följande att anföra.

Kap. 4 Utredningens övergripande förslag och bedömningar

Betänkandet föreslår ett förtydligande av målen i skollagens 20 kap. 2§ för vuxenutbildningen så att det tydliggörs att ”arbetslivets behov av kompetensförsörjning beaktas i vuxenutbildningen” (s. 129). Även om anställningsbarhet är ett viktigt mål för utbildningen vill Stockholms universitet erinra om att utbildning är också en demokratisk rättighet samt att i synnerhet språkundervisningen inte bör reduceras till en instrumentell och kortsiktig yrkessvenska utan även ha mål om likvärdig delaktighet i samhället.

Kap. 5 Alternativa urvalsgrunder för gymnasial komvux

Betänkandet föreslår ny prioriteringsprincip i skollagen, samt nya urvalsgrunder för komvux och regionalt yrkesvux där den med stort behov ges företräde till utbildning. Stockholms universitet ställer sig positivt till denna förändring som möjliggör en större flexibilitet för individer under ett arbetsliv. Dock behöver platser även beredas för dem med lägst utbildning. Även om förtur ska ges till ”en sökande som önskar fullfölja studier som den sökande har påbörjat enligt en individuell studieplan” (s. 25) så behöver individer som inte etablerat kontakt med relevanta utbildningsinstitutioner också ges studiemöjligheter, även i vidare mening än till den utbildning de har rätt till (s. 145). Viktigt i prioriteringsförfarandet blir Skolverkets arbete med ”vägledande tolkningsanvisningar och stöd till kommunernas antagningsenheter” (s. 176). Vilka kriterier som ska styra ”störst behov av utbildning” framgår inte av utredningen, men behöver klargöras för en hållbar vuxenutbildning.

Betänkandets förslag till alternativa urvalsgrunder kan förväntas innebära ett ökat ansvar på studie- och yrkesvägledning samt att lokala eller regionala antagningsenheter behöver utvecklas för ökad transparens i valideringsprocessen.

Kap. 6 En förenklad betygsskala för komvux på grundläggande nivå, sfi och sårvux på grundläggande nivå

Stockholms universitet välkomnar en förenklad betygsskala. Denna förändring kan bland annat tydliggöra gränsen mellan Icke godkänd och Godkänd, något som är avgörande för att eleven ska identifiera centrala krav för att befinna sig på rätt nivå i systemet. Betänkandets skäl till förändringen är relevanta: ”dels fyller nuvarande betygsskala ingen funktion som urvalsinstrument och dels innebär dagens omfattande betygsskala en ökad arbetsbelastning för lärarna” (s. 25). Att betänkandet verkar särskilja prov/betygssättning/bedömning från själva undervisningen är lite problematiskt; att eleverna på olika sätt testas och utmanas i sina kunskaper bör istället ses som en del av undervisningen och kunskapsbildningen.

Universitetet vill i sammanhanget erinra om problematiken i att den kunskapsnivå som många elever med godkänt betyg i *Svenska som andra språk 1, 2 och 3 eller A+B* har inte uppfyller den språknivå som behövs för vidare studier inom högskola på svenska.

Kap. 7 En mer flexibel högskoleförberedande examen

Stockholms universitet är positivt till att betänkandet tar hänsyn till den målgrupp ”som inte studerat enligt nuvarande gymnasieskola” (s. 203), i synnerhet de personer som läst och tagit examen i utlandet. Även om utredningen poängterar att de föreslagna förenklingarna av reglerna för högskoleförberedande examen inom komvux inte ska påverka kraven för och kvaliteten i examen, vill universitetet lyfta att skrivningar som t.ex. ”det finns ingen anledning att göra det onödigt svårt att uppnå en högskoleförberedande examen inom komvux” (s. 203) reser farhågor om att kraven kan komma att vara lägre än för gymnasieexamen. Universitetet menar att förenklingarna ställer krav på komvux att stötta eleverna till en högskoleförberedande kompetens som krävs i form av skrivande, källkritiskt förhållningssätt, kritiskt perspektivmedvetet tänkande samt självständighet.

Betänkandet utgår i stor utsträckning från individuella och kommunala perspektiv, och underlåter att ta hänsyn till högskolans grundläggande krav på eftergymnasiala studier. Det framförs många förbehåll kring riskerna, men dessa framstår främst som retoriska. Betänkandet tar t.ex. upp risken med att valbara komvuxstudier kan leda till att en studerande undviker kurser av högre svårighetsgrad för att klara inträdesprov till högskolan, men det framgår inte hur den risken ska hanteras. Det framförs att ”vid sänkta krav finns risk att man bara skjuter problemen framför sig då personer riskerar att komma vidare till högskolan utan tillräckliga förkunskaper” (s. 203), men efterföljande avsnitt i utredningen handlar konkret om att sänka kraven för att få en examen från komvux.

I avsnitt 7.10 (ss. 235ff.) anges betänkandets två främsta skäl för inrättandet av en mer flexibel högskoleförberedande examen: att den förenklar för individen samt att den förenklar för kommunerna. Betänkandet öppnar därmed i princip för omfattande möjligheter till validering av såväl arbetslivserfarenhet som tidigare icke dokumenterade studier, med argumentet att det är viktigt ”att kunna säkerställa att en elev inte läser mer än den behöver för att uppnå en

examen” (s 235). En måhända rimlig utgångspunkt ur arbetsmarknadsperspektiv, men enligt universitetets mening inte helt förenlig med kvalitetsdriven högskoleutbildning.

Stockholms universitet vill särskilt framhålla två riskabla konsekvenser med betänkandets förslag; för det första att kunskapsnivån hos studenter inte kommer att vara tillräcklig för att klara högskolestudier, samt för det andra att effekten blir en sänkning av kvaliteten på högskoleutbildning då ribban för allmän behörighet sänks, och den nödvändiga kunskapsnivån därmed definieras nedåt.

Kap. 8 Betygsrätt och entreprenad

Stockholms universitet tillstyrker förslaget att betygsrätt ska införas som ett krav på att enskilda anordnare ska få bedriva vuxenutbildning på entreprenad (s. 247). Det ger en högre grad av rättssäkerhet för eleverna och tillåter systematisk kvalitetskontroll genom ökad transparens och betyg som motsvarar reella kunskapsnivåer. Kraven kan bidra till ökad långsiktighet och pedagogisk utveckling inom vuxenutbildningen och leda till likvärdighet mellan kommunal vuxenutbildning och vuxenutbildning på entreprenad.

Betänkandet visar tydligt att ”utbildning motsvarande kommunal vuxenutbildning” uppvisar brister, bland annat saknas krav på lärarlegitimation och krav på systematiskt kvalitetsarbete (s. 266). Tydligare regler för betygsrätt är förstås en viktig väg mot likvärdighet, men kraven på fullständig och adekvat utbildning med lärarlegitimation hos dem som undervisar tas inte upp i betänkandet. Frågan är om inte sådana olika krav kvarhåller särskiljandet och statusolikheten mellan utbildningssystemen.

Kap. 9 Förändringar gällande särvox samt vidare studier för individer med intellektuell funktionsnedsättning

Betänkandet föreslår en sammanhållen kommunal vuxenutbildning som ska regleras i 20 kapitlet (2010:800) skollagen (s. 300). Stockholms universitet tillstyrker att särvox blir en del av komvux, då det underlättar övergången inom en och samma skolform. Denna förändring ställer dock krav på en organisatorisk struktur, administration samt resurser i form av personal och kompetens för att skapa en god lärmiljö för dessa elever.

Kap. 10 Kompetensutveckling

Stockholms universitet instämmer i att det finns ett behov av kompetensutveckling av undervisande lärare inom vuxenutbildningen samt behov att göra en översyn hur lärarutbildningar förbereder studenterna för arbete vid komvux (s. 398). Universitetet tillstyrker förslaget om en systematisk och regelbunden kartläggning om lärares behov av kompetensutveckling för att hantera pedagogiska utmaningar (s. 400).

Kompetensutvecklingsinsatserna behöver anpassas till lokala behov men också möjliggöra nationell samordning för att skapa förutsättningar för hållbar kvalitetsutveckling.

Stockholms universitet instämmer i betänkandets uppfattning att pedagogiska metoder inom vuxenutbildningen behöver anpassas och utvecklas. Det finns ett behov av att identifiera de ramar och organisatoriska förutsättningar som finns och vilka konsekvenser dessa har för lärare att erbjuda adekvat undervisning och för elevers möjligheter till lärande.

Universitetet tillstyrker förslagen om satsningar av praktknära forskning genom riktade medel mot vuxnas lärande (ss. 402ff.). Det är angeläget att inventera den beprövade erfarenheten, samt ta tillvara och vidare utveckla den när det gäller kompetensutveckling för lärare, administratörer men också ledning. Behov finns även av forskning som rör organisation av vuxenutbildning och samverkan mellan olika aktörer. Universitetet stöder förslaget om riktade forskningsinsatser (s. 404) men ställer sig frågande till den föreslagna medelstilledningen om fyra miljoner kronor per år, vilket framstår som alltför begränsat.

Kap. 11 Samverkan kring regionalt yrkesvux

Kommunal samverkan mellan flera kommuner kan vara en förutsättning för att bedriva vissa yrkesutbildningar. Det gäller speciellt de yrkesutbildningar som kan vara alltför kostsamma för en enskild kommun att tillhandahålla, men till vilka det finns ett stort rekryteringsbehov. Det kan också vara svårt för en enskild kommun att inneha den speciella kompetens som krävs för undervisning i en del yrkesvux. Stockholms universitet anser också att utöver kommunal och regional samverkan är näringsinriktat samarbete med myndigheter och branscher av vikt. Regler för samverkan bör vara få och snarare uppmuntra till nya och kreativa lösningar.

Kap. 12 Riksrekryterande yrkesutbildningar inom komvux och sårvux

Stockholms universitet tillstyrker betänkandets förslag om riksrekryterande yrkesutbildningar inom komvux för att tillgodose arbetslivets kompetensbehov, förutsatt att förutsättningarna först ses över (s. 450). Vad som bland annat krävs är en översyn av det studieekonomiska stödsystemet. Att gå en utbildning på annan ort innebär ökade kostnader för pendling eller nytt/dubbelt boende. Extra ekonomisk belastning med utbildning på annan ort kan för vuxna elever med familj innebära att utbildningsprojektet inte är möjligt att genomföra.

Detta beslut är fattat av rektor, professor Astrid Söderbergh Widding, i närvaro av prorektor, professor Clas Hättestrand och förvaltningschefen, universitetsdirektör Eino Örnfeldt. Studeranderepresentanter har informerats och haft tillfälle att yttra sig. Övrig närvarande har varit Henrik Lindell, Avdelningen för planering och ledningsstöd (protokollförare).

Astrid Söderbergh Widding

Rikard Skårfors